ÚSTREDNÁ KNIŽNICA SAV

INFORMAČNÝ BULLETIN ÚK SAV

XXXIX č. 1

Bratislava 2010

OBSAH

Vážené a milé kolegyne, kolegovia.....5

Pohľad späť i vpred.....7

Preberanie citácií.....10

EPCA - súčasný stav.....15

Knižnično-informačná sieť SAV v roku 2009.....16

Mini anketa o bulletine.....25

Užitočné informácie.....26

Na voľné chvíle.....27

Vážené a milé kolegyne, kolegovia,

dnes sa Vám prihováram na stránkach Informačného bulletinu Ústrednej knižnice SAV ako jeho redaktorka posledný raz. Priznám sa, že sa mi to ani nechce veriť. Je to však tak a na budúce sa Vám bude prihovárať už nový redaktor.

Co vlastne povedať? Na čo a koho spomenúť, čo nezabudnúť? Nie je to veru ľahké. Roky akosi prirýchlo preleteli a v návale povinností som si nestihla celkom uvedomiť, že od môjho nástupu do strediska vedeckých informácií Ústrednej knižnice SAV už uplynulo vyše troch desaťročí (1. 2. 1976).

Väčšinu z Vás poznám dlhé roky. Najdlhšie som spolupracovala s knihovníkmi III. oddelenia vied. Bolo to pri budovaní Medzinárodného informačného systému pre spoločenské vedy, keď sme sa doslova za pochodu učili pracovať s automatizovaným informačným systémom MISON, vyhľadávať a využívať prvé online informácie a pomáhať pri propagácii pôvodnej slovenskej spoločenskovednej literatúry i výsledkov vedeckého výskumu SAV v zahraničí. S knihovníkmi ďalších oddelení vied som intenzívnejšie spolupracovala až neskôr vo funkcii metodika knižnično-informačnej siete SAV pri organizovaní rozličných odborných podujatí, seminárov, školení, konferencií, pracovných stretnutí, koordinácii bibliografickej činnosti, viacerých prieskumoch, anketách, ako aj pri popularizácii edičnej činnosti ústavov SAV, výstavách o známych i menej známych osobnostiach slovenskej vedy a pod.

Roky plynuli a spolu sme prežili nielen rozkvet knižníc SAV a ich služieb, ale aj ich úpadok, stagnáciu i pomalé, pomalé „vstávanie z popola ". Zažili sme úspechy i neúspechy, radosti i sklamania, nádej i beznádej, rôzne zmeny a reorganizácie... Niektorí knihovníci odišli, iní vydržali, alebo sa rekvalifikovali. Nie vždy sa všetko pri najlepšej vôli podarilo, ale snahu informačne zabezpečovať (v rámci možností) vedeckovýskumnú činnosť v SAV sme mali vždy.

Tvár knižnično-informačnej siete SAV sa počas desaťročí menila. Poznať jej aktuálny stav nám umožňovali ročné prehľady stavu siete, ako aj viaceré rozbory, analýzy, ktoré sa v určitých intervaloch pripravovali. Aktuálny obraz siete vždy dokumentovali každoročné hodnotenia činnosti knižníc SAV knižníc, ktoré sme spolu pripravovali. Viem, že pre všetkých spočiatku bola (a pre viacerých ešte stále je) najzraniteľnejším miestom štatistika. Verím však, že za pár rokov to už bude pre všetkých „ hračka " a budete sa čudovať, prečo to vlastne tak „ bolelo".

Na záver sa Vám chcem, milé kolegyne a milí kolegovia, poďakovať za dlhoročnú spoluprácu, pochopenie a podporu pri mojej práci. Zároveň sa chcem poďakovať viacerým z Vás za prejavy uznania a ocenia, ktoré ste mi pri mojom odchode z pracoviska poslali. Veľmi ma potešili.

Ešte raz prijmite to jednoduché slovo ĎAKUJEM!

Vaša metodička
Ľudmila Celková

POHĽAD SPAT I V PRED
alebo
AKÝ BOL ROK 2009 A AKÉ SÚ PLÁNY NA ROK 2010

Každoročné výročné správy o činnosti „nútia" všetkých, aby zhodnotili uplynulý rok a pripravili plán na nasledujúci rok. V tejto súvislosti som položila zopár otázok kolegyniam v **Ústrednej knižnici** SAV: vedúcej odboru knižničných fondov Gabriele Šebanovej, vedúcej (poverenej vedením) odboru knižnično-informačných služieb Simone Hudecovej a pracovníčke referátu správy a ochrany historických knižničných dokumentov Ivone Kollárovej.

• Z ktorých splnených úloh na rok 2009 ste mali najväčšiu radosť, alebo čo sa mimoriadne (aj mimo plánu) podarilo?

G. Šebanová:

- Podarilo sa nám na požiadanie ústavov zabezpečiť tlač katalogizačných lístkov z knižnično-informačného systému Rapid a školenie pre knihovníkov. V súčasnosti využívajú možnosť tlače katalogizačných lístkov tri knižnice ústavov SAV. Tiež sme aktualizovali manuál na katalogizáciu dokumentov a tvorbu holdingov v knižnično-informačnom systéme ARL.

Priestorové problémy v knižničných skladoch nás motivovali, aby sme spracovali zoznam dizertačných prác pracovníkov SAV, ktoré boli dlhodobo uložené v skladoch UK SAV. Z ponukových zoznamov si pracovníci ústavov vybrali a doplnili chýbajúce tituly dizertačných prác do svojich knižničných fondov. Podľa platnej smernice nieje ÚK SAV povinná zhromažďovať, spracovávať, uchovávať a sprístupňovať dizertačné práce.

S. **Hudecová:**

- Teším sa, že sa vlani podarila realizácia meta-vyhľadávača, vrátane animovaných návodov, ako aj IVC (Informačno-vedecké centrum v rámci projektu vytvorenia siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špeciálnych knižníc) na webovej stránke knižnice (www.uk.sav.sk).

Portál ÚK SAV sme úspešne prezentovali aj na seminári v Slovenskej národnej knižnici v Martine aj na stránkach časopisu *Knižnica.*

I. Kollárova:

- Najväčšiu radosť mám z objavenia unikátnych dokumentov pri spracovaní historických knižných fondov, zreštaurovania glóbusov a štúdie *Ambroziho Scholla Christii* v zborníku Studia Bibliographica Posoniensia.

• Čo sa nepodarilo zrealizovať, alebo iba čiastočne?

G. Šebanová:

- Problémom zostáva zložité vyhľadávanie periodík. V katalógu kníh a periodík v systéme Virtua sa totiž nachádza len časť spracovaných periodík, ktoré má ÚK SAV vo svojom fonde. Od roku 2010 budeme preto priebežne dopĺňať chýbajúce tituly do katalógu. Doplníme najmä periodiká spracované v systéme Rapid (približne 1 800 titulov), ako aj ďalšie tituly z fondu. Zlúčením periodík do jedného katalógu zabezpečíme pre našich používateľov vyšší komfort pri ich vyhľadávaní z katalógu Virtua.

V minulom roku sa nám podarilo čiastočne vyriešiť elektronické objednávanie periodík zo systému Virtua. Zasielanie žiadanky na časopisy z katalógu Virtua sa v súčasnosti prelína s lístkovým katalógom periodík.

I. Kollárova:

- Myslím, že sa nemala robiť výstava starých tlačí z Lyceálnej knižnice v Auparku v rámci marcových podujatí s knihou, ako príspevok za Slovenskú asociáciu knižníc. Okrem toho sa nepodarilo vyriešiť pretrvávajúce problémy s očistou a ochranou historických fondov.

• Aké zaujímavosti pripravujete na rok 2010?

G. Šebanová:

- V roku 2010 budeme iniciovať s ústavmi SAV prípravu smernice o výtlačkoch periodických i neperiodických publikácií a rozmnožení audiovizuálnych diel vydaných organizáciami Slovenskej akadémie vied. Cieľom tejto smernice bude systematické budovanie kompletnej zbierky diel vydaných v SAV. Tieto diela budeme dlhodobo uchovávať a sprístupňovať pre potreby odbornej činnosti v priestoroch knižnice i mimo nich. Vieme, že v súčasnosti vo fonde ÚK SAV chýbajú viaceré diela vydané ústavmi SAV. Ústavy totiž tieto publikácie odovzdávajú skôr dobrovoľne - na základe návrhu zasadnutia Predsedníctva SAV z roku 1993. Ak chceme zmeniť súčasný stav a zabezpečiť, aby sa vo fonde knižnice nachádzali všetky dokumenty vydané organizáciami SAV, treba odstrániť dobrovoľnosť a ústavy SAV zaviazať smernicou, ktorá jednoznačne definuje ciele, predmet, úlohy ústavov aj ÚK SAV

S. **Hudecová:**

- V tomto roku budeme aktívne spolupracovať na 2. etape projektu Národného informačného systému podpory vedy a výskumu (NISPEZ), ktorého garantom je CVTI SR. Jeho cieľom je zabezpečenie koordinovaného prístupu k elektronickým informačným zdrojom pre výskum a vývoj a optimalizácia ich portfólia.

Retrokatalogizácia periodík umožní zjednotenie výpožičného systému v UK SAV a efektívne poskytovanie prezenčných výpožičných služieb periodík.

I. Kollárova:

- Budem naďalej presadzovať ochranu a sprístupňovanie historických knižných fondov v UK SAV na takej úrovni, akú si zaslúžia, predovšetkým informačnou kampaňou, tvorbou projektov, získavaním finančných zdrojov a komunikáciou s manažmentom knižnice. Ukázalo sa, že treba o. i. zdôrazniť fakt, že veda a výskum je tradičnou a prestížnou (nie blahosklonne trpenou) súčasťou výstupov tohto i všetkých pracovísk orientovaných na historické knižné fondy.

Pripravila L. Celková

PREBERANIE CITÁCII Z THOMSON WOS A ELSEVIER SCOPUS (metodické usmernenie)

V súlade s pokynmi na nedávnom marcovom školení uverejňujeme nasledovné metodické usmernenie v 11-tich krokoch:

V programe ARL si pridáme k používaným databázam ďalšie tri.

1. V menu Funkcie - Správca pripojením vyhľadáme na serveri Slovenskej akadémie vied nasledujúce databázy:
   scopus - Elsevier Scopus
   wos - Thomson Web of Science
   woscit - Thomson Web of Science

Dané databázy si vyberieme na lištu

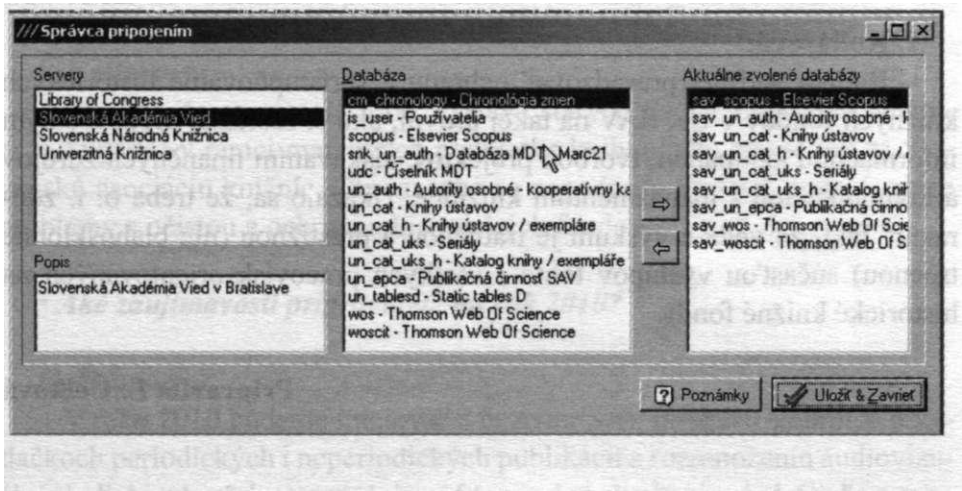

alebo

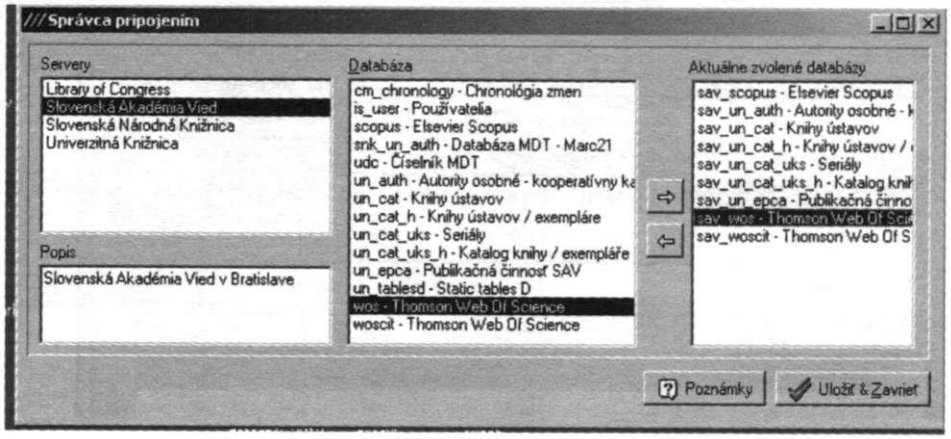

2. V databáze EPC otvoríme (v marc editore) záznam dokumentu, ku ktorému chceme vyhľadať a pridať citácie.

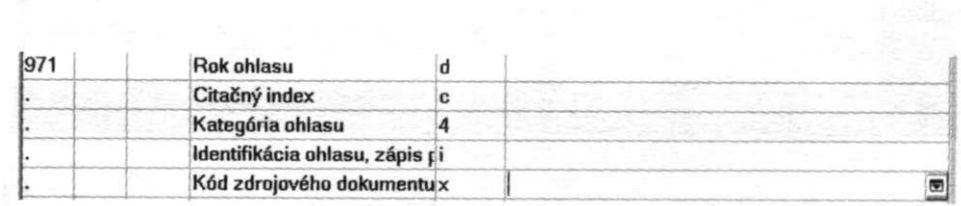

3. Otvoríme subtag 971 x (kód zdrojového dokumentu), cez ktorý sa dostaneme do databázy Scopus alebo Thomson WOS. Ak máme v tágu 971 už nejakú citáciu, zduplikujeme ho. Vyberieme príslušnú databázu, cez browse index vyberieme názvové údaje citovaného dokumentu a vyhľadávame.

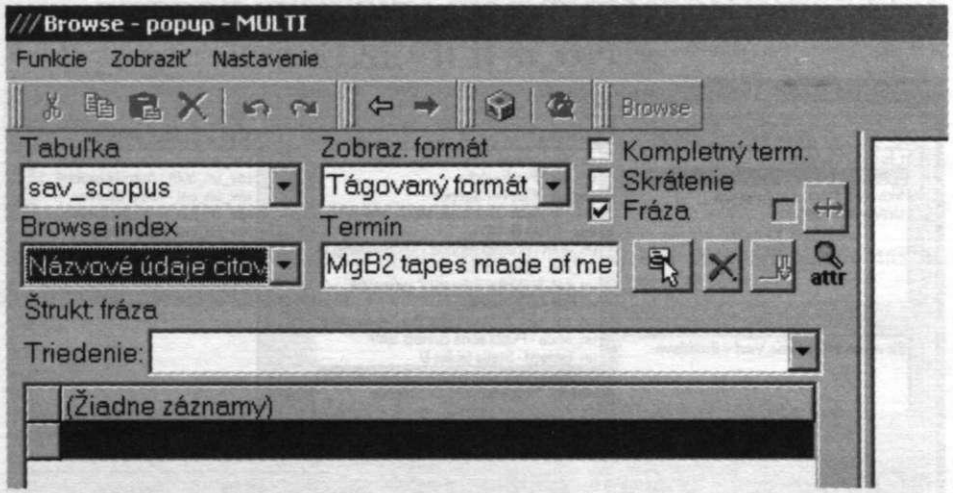

4. Ak sa v citačnej databáze žiadna citácia na daný dokument nenachádza, zobrazí sa správa:

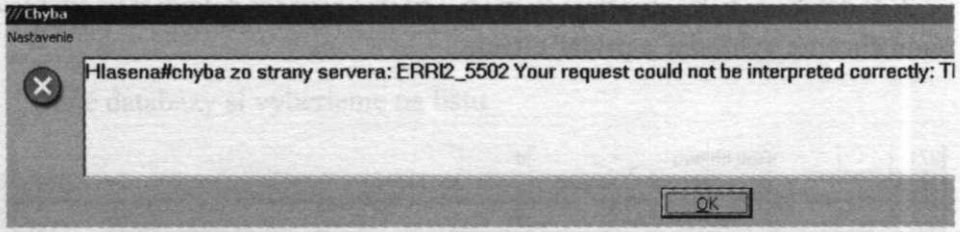

5. Zmeníme databázu a zopakujeme vyhľadávanie:

6. Ak sa v danej databáze citovaný článok nachádza, objaví sa na pravej strane obrazovky jeho záznam:

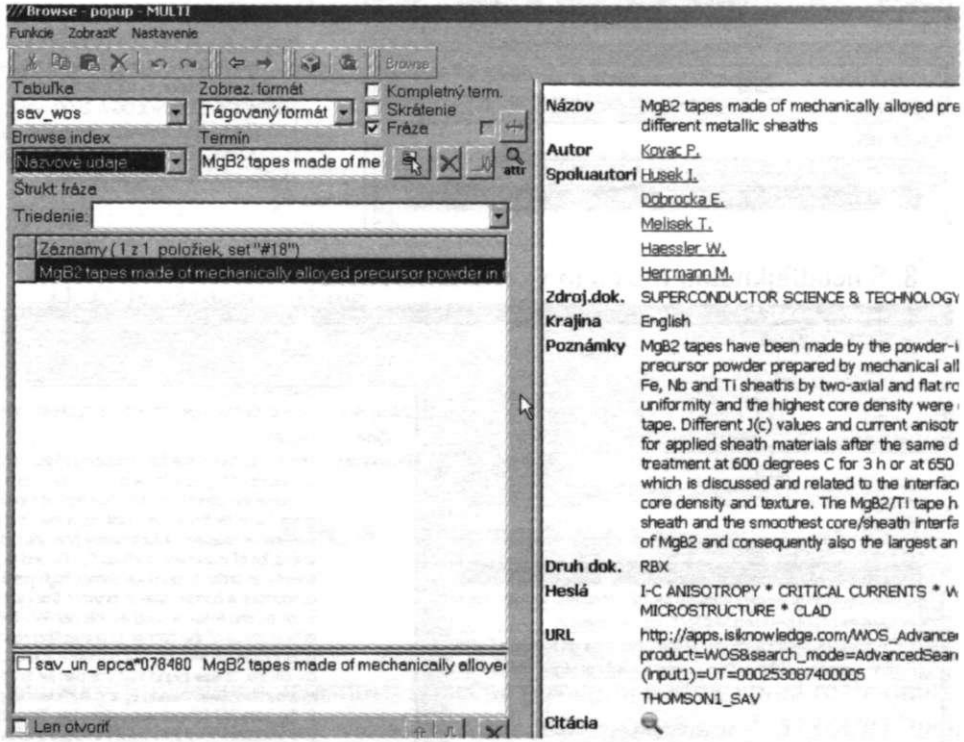

7. Na konci záznamu je lupa, pod ktorou sa skrývajú citácie k danému dokumentu. Kliknutím na lupu môžme dané citácie zobraziť. Vyberieme si zobrazovací formát ISO 690, alebo tagovaný formát a necháme odfajknutú frázu. Ak „frázu" v databáze Scopus neodfajkneme, môže sa stať, že sa „dotiahnu" aj ohlasy k iným článkom, v ktorých sa nachádzajú podobné slovné spojenia.

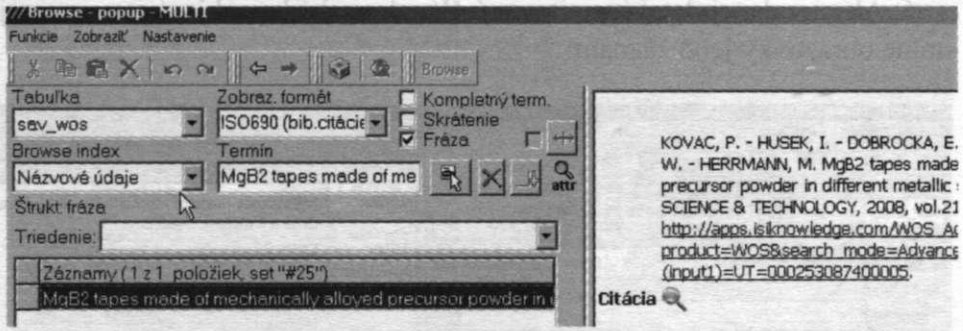

8. S neodfajknutou frázou to vyzerá nasledovne:

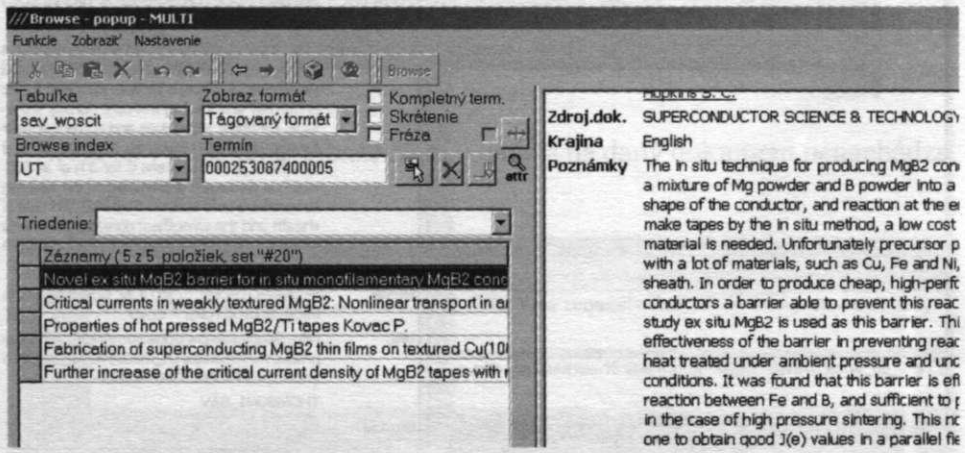

Medzi týmito 4 citáciami musíme pohľadať tú správnu citáciu k nášmu citovanému dokumentu.

9. Po označení sa nám daný záznam citácie prenesie do markovského otvoreného záznamu nášho autora.

Tag	Indl	Ind2	Popis	SubTag	Hodnotaj^BHHHBHMflHHHHH
			Rok pre vykázanie ohlasu	v	
971			Kód zdrojového dokumentu	x	sav_wosciť000264436800007
			Rok ohlasu	d	
i	j		Rok pre vykázanie ohlasu	*w-_-*	
			Citačný index	c	
			Kategória ohlasu	4	
•	j		Identifikácia ohlasu, zápis f	j	LEE, Tae Gyoung et al. Fabrication of supercondi

10. Tag 971 v zázname doplníme rokom citácie, prípadne rokom vykazovania, názvom databázy a kategóriou, prípadne upravíme samotnú citáciu.

971			Kód zdrojového dokumentu	x	sav_woscit*000264436800007
.			Rok ohlasu	d	2009
.			Rok pre vykázanie ohlasu	v	
.			Citačný index	c	WOS
.			Kategória ohlasu	4	1.1
.			Identifikácia ohlasu, zápis p	i	LEE, Tae Gyoung et al. Fabrication of supercondu

11. Celý záznam uložíme.

Alena Jakubičková

EPCA – SÚČASNÝ STAV

Už roky pretrváva v SAV „zápas" o evidenciu publikačnej činnosti. Ťažké začiatky, problémy a nejasnosti konečne posunulo o krok vpred rozhodnutie Predsedníctva SAV, ktoré vydalo v roku 2007 *„Smernicu č. 573/A/03/2007 o evidencii a kategorizácii publikačnej činnosti a ohlasov* v *SAV"*. Vďaka nej dostali práce v tejto oblasti nový rozmer a znamenali zmenu postoja ústavov SAV k evidencii publikačnej činnosti svojich pracovníkov.

Aký je súčasný stav v EPCA, opýtala som sa koordinátorky EPCA v ÚK SAV Aleny Jakubičkovej:

- Štatistiky o vyhotovovaní záznamov z jednotlivých ústavov SAV do systému EPCA spracúva Ústredná knižnica SAV od roku 1999. V tom roku záznamy spracovalo 13 ústavov, ktoré do systému vložili 1 130 záznamov. Bola to práca nárazová, sústredená do dvoch - troch mesiacov koncom roka 1999. Odvtedy sa situácia - podľa údajov štatistiky - postupne zlepšovala: ročne sa zvyšoval počet ústavov (cca 30), ktoré vytvárali záznamy i počet

vložených záznamov (cca 4 tisíc záznamov). Upravilo sa trochu aj rozloženie spracúvania do viacerých mesiacov, hoci toto nieje ideálne doteraz.

Po vydaní spomínanej *„Smernice..."* za rok 2008 sa do systému EPCA zapojilo už 51 ústavov, ktoré vložili do databázy 13 193 záznamov. V roku 2009 to bolo už 58 ústavov (vrátane ÚK SAV a zrušených ústavov) s 26 166 záznamami.

Začiatkom roku 2010 bolo v databáze EPCA celkove 88 660 záznamov.

L. Celková

KNIŽNIČNO-INFORMAČNÁ SIEŤ SAV V ROKU 2009

Ročný výkaz o knižnici za rok 2009 vypĺňali všetky knižnice SAV v internetovej verzii. Výkaz s kódom z databázy Ministerstva kultúry SR a jeho vytlačenú verziu spolu so súhlasom/nesúhlasom na zverejňovanie dôverných údajov knižnice odovzdali Ústrednej knižnici SAV na záverečnú kontrolu a zaregistrovanie v uvedenej databáze. Vytlačené verzie výkazov ÚK SAV doručila do Slovenskej národnej knižnice v Martine, kde sa budú archivovať nasledujúcich desať rokov.

Internetová verzia, napriek tomu, že sa nemenila, opäť mnohých knihovníkov zneistila, lebo nepostupovali podľa vlani opravených chýb a metodiky. Viacerí usúdili, že je to už rutina, ale nevyšlo to. Vo zvýšenom počte sa našli výkazy zhodné s výročnou správou ústavu a nie so štatistickým výkazom, hoci by mali byť identické. Nedôslednosť ústavov sa prejavila v opakovanom vypĺňaní výkazov a novej kontrole či opravovaní odovzdaných výkazov v ÚK SAV. Celkove sa pre knižnice siete poskytlo **129 konzultácií** k vyplňovaniu štatistických výkazov.

Identifikácia

Pôvodné údaje o identifikácii spravodajskej jednotky mali knižnice využiť z vlaňajšieho, už opraveného a odsúhlaseného výkazu. Žiaľ, viaceré knižnice to nevyužili. Preto sa opäť vyskytovali nepresnosti tak, ako keby išlo o „prvý pokus". V identifikačnej časti výkaz sledoval aj súhlas so zverejnením štatistických údajov. V KIS SAV nesúhlasilo so zverejnením údajov šesť knižníc.

Najčastejšie chyby, ktoré sa opakovali:

- *mnohé knižnice nerešpektovali svojho zriaďovateľa (t. j. inú právnickú osobu) a uvádzali, že ich zriadil štát!*
- *podobne, napriek knižničnému zákonu a každoročnému upozorňovaniu i metodickým pokynom, označovali svoju knižnicu typom „ vedecká knižnica" a nie typom „knižnica SAV". Tým sa narušili tabuľky* v *nasledujúcom module 1.*
- *ak sa požadovalo meno a priezvisko zostavovateľa, tak ho bolo treba vypísať v tomto poradí a nie naopak, príp. bez krstného mena či v rozličných skratkách. Tento údaj sa nedá opraviť pri kontrole v databáze a zostáva naďalej vizitkou zostavovateľa výkazu.*

Modul **1** - sieť knižníc

V knižnično-informačnej sieti SAV (KIS SAV) pôsobilo vlani okrem Ústrednej knižnice SAV **55** knižníc:

I. Vedy o neživej prírode 15 ústavov - **15** knižníc
II. Vedy o živej prírode 21 ústavov - **20** knižníc
(Neuroimunologický ústav si nezaložil knižnicu)
III. Vedy o spoločnosti a kultúre 20 ústavov - **19** knižníc
(spoločná knižnica: Ústav slovenskej literatúry a Ústav svetovej literatúry)
v
IV. Špecializované pracoviská 3 pracoviská - **1** knižnica
(Encyklopedický ústav a Výpočtové stredisko = príručná knižnica).

Od minulého roka sa neznížil počet knižníc v SAV. **55** knižníc v knižnično-informačnej sieti SAV má naďalej rôznu veľkosť, rozdielnu úroveň

i kvalitu služieb: od tých, čo stagnujú, neposkytujú služby, alebo nevedú evidencie v súlade s platnou Vyhláškou MK SR č. 421/2003 - až po tie, čo poskytujú rozmanité knižnično-informačné služby. Štyri knižnice II. oddelenia vied uviedli formu - **stagnujúca knižnica:** Ústav experimentálnej endokrinológie, Ústav molekulárnej biológie, Ústav molekulárnej fyziológie a genetiky a Ústav pre výskum srdca.

Výkaz v tomto module o sieti sledoval údaj, koľko knižníc v SAV má **pobočky** - 9 a **internet prístupný pre verejnosť** - 9.

Najčastejšie chyby, ktoré sa opäť opakovali:

- *nerešpektovanie skutočnosti, že* ***knižnice ústavov patria medzi špeciálne knižnice,*** *t. j. nie sú vedeckou knižnicou,*
- *nevyplňovanie príslušných riadkov v stĺpci 12- inštitúcie SAV aj v prípade 0.*

Modul 2 - knižničný fond

Ročný **prírastok** bol v KIS SAV vlani **10 316** kn. j. Prírastok tvorila:

kúpa	2 585 kn.j.	(-)
dar	3 155kn.j.	(-)
výmena	3 124kn.j.	(+)
prevod	1 452kn.j.	(+)

Z údajov vyplýva, že najviac knižničných jednotiek v KIS SAV sa získalo darom. **Žiadnou formou nedoplňovali** svoje fondy 4 stagnujúce knižnice a dve ďalšie knižnice - Arborétum Mlyňany, Ústav štátu a práva.

V KIS SAV vykázali knižnice za rok 2009 nasledovný **stav fondu:**

I. 239 326 (prírastok: 4 250, z toho najviac 2 947 Geofyzikálny ústav)
II. 235 780 (prírastok: 1 445, z toho najviac 582 Ústav ekológie lesa)
III. 411 204 (prírastok: 4 621, z toho najviac 1 039 Archeologický ústav)
IV. 9 828 (prírastok: 0)
spolu: **896 138**

Na registrovaného čitateľa v roku 2009 pripadlo v KIS SAV **261,95 kn. j.**

Formy doplňovania fondov

Kúpa: 2 585

ako forma budovania knižničného fondu sa realizovala v každom oddelení, hoci po celý rok nekúpili ani jedinú knihu stagnujúce knižnice a Ústav zoológie (II.), Ústav štátu a práva (III.). Najaktívnejšia kúpa bola v III. oddelení vied (2 047). Najviac knižničných jednotiek kúpou nadobudli tieto ústavy:

I.	Matematický ústav	301
II.	Ústav zoológie	100
III.	Ústav slovenskej literatúry	610

V porovnaní s rokom 2009 sme v sieti zaznamenali pokles o712kn.j.

Šesť ústavov dopĺňalo svoj fond **iba** formou kúpy - Fyzikálny ústav, ÚSTARCH (L), Chemický ústav, Neurobiologický ústav, Ústav anorganickej chémie, Ústav experimentálnej farmakológie a toxikológie (II.).

Dar: 3 155

Formou daru najviac kn. j. nadobudli knižnice v III. oddelení vied (1 689). Najvyšší počet dokumentov touto formou dosiahli tieto knižnice:

I.	Geofyzikálny ústav	400
II.	Ústav ekológie lesa	538
III.	Ústav orientalistiky	336

V porovnaní s rokom 2009 sme zaznamenali mierny pokles o412kn.j.

Výmena: 3 124

Najaktívnejšia výmena bola v I. oddelení (1 590 kn. j.). Najviac knižničných jednotiek získali tieto knižnice:

I.	Geofyzikálny ústav	1 134
II.	Botanický ústav	156
III.	Archeologický ústav	915

Celkove v roku 2009 sme zaznamenali nárast v tejto forme doplňovania fondov o 790 kn. j.

Bezodplatný prevod: 1 452

Toto formou nadobudli literatúru knižnice I. a III. oddelenia vied.

Úbytok: 6 134

Vlani sa vyraďovalo v každom oddelení, najviac v I. oddelení vied - 3 229 kn.j.

Vo **voľnom výbere** je v KIS SAV 334 738 kn. j. a **automatizovane spracovaných** je 211 691 kn.j. Najviac knižničných jednotiek automatizovane spracovaných je v knižniciach III. oddelenia vied - 100 088. Situácia v tejto oblasti nieje dobrá.

Periodiká

Počet titulov dochádzajúcich periodík do KIS SAV bol **2 188** (oproti minulému roku pokles o 159 titulov) a z toho **1 607** titulov (73,44 %) tvoria periodiká zo zahraničia. Výkaz sledoval aj počet dochádzajúcich exemplárov jednotlivých titulov, ktorý bol **2 271.**

Celkove najviac periodík odoberali knižnice ústavov v III. oddelení - 1 081, z toho 756 zo zahraničia, ale nevieme akou formou ich ústavy získali, lebo výkaz túto skutočnosť nesleduje. Najviac získavaných titulov periodík uviedli knižnice týchto ústavov:

I. 613 najviac Geologický ústav (124, z toho 116 zahr.)
II. 494 najviac Ústav anorganickej chémie (108, z toho 106 zahr.)
III. 1 081 najviac Archeologický ústav (377, z toho 334 zahr.)

V roku 2009 v KIS SAV **neodoberali ani 1 titul periodika** 4 stagnujúce knižnice, ďalej Neurobiologický ústav, Ústav genetiky a biotechnológií rastlín (II.) a Arborétum Mlyňany (IV).

Najčastejšie chyby:

- *nesprávne rozpísaný počet jednotlivých foriem prírastku knižničných jednotiek, ktorý musí „sedieť", t. j. súčet riadkov 15 až 19 sa musí rovnať riadku 14,*
- *knižničné jednotky spolu za predošlý rok + prírastok sledovaného roka - úbytky, musia dať najnovší vykazovaný stav. Túto kontrolu si robí málokto,*

- *zaradenie vydaní ústavov do povinného výtlačku nepatrí - je to dar,*
- *nezaradenie e-dokumentov medzi prírastky,*
- *nepochopenie výrazu „voľný výber". Správne: fond, ku ktorému má čitateľ Jyzicky prístup. Niektoré knižnice uviedli vyšší počet knižničných jednotiek vo voľnom výbere, ako bol stav celkového fondu,*
- *nesprávna odpoveď na otázku o počte exemplárov dochádzajúcich periodík, kde niektorí spočítavali čísla jednotlivých periodík. Správne: ak knižnica odoberá napr. 2 tituly periodika (riadok 12) len jeden raz, tak v riadku 14 bude číslo 2. Keď jeden z dvoch titulov periodík odoberá knižnica ešte raz, resp.viackrát, napr. pre pobočku, oddeleniev riadku 14 bude číslo 3, resp. viac.*

Modul 3 - výpožičky a služby

Celkove sa v KIS SAV realizovalo **93 938** výpožičiek, pričom najvyšší počet vykázali knižnice III. oddelenia - 67 320 výpožičiek. Z celkového počtu tvorili **prezenčné výpožičky** viac ako polovicu - 61 831 (opäť najviac v III. oddelení - 48 466).

Na jedného registrovaného čitateľa pripadlo vlani 27,46 výpožičky.

Med/i knižničné výpožičné služby z iných knižníc (1 677) prevyšujú nad MVS iným knižniciam (968). Aj v medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej službe je obraz podobný: z iných knižníc sa realizovalo 563 výpožičiek a iným knižniciam sa poskytlo z fondov KIS SAV len 229 dokumentov. Tento typ služby využívajú všetky knižnice iba v III. oddelení vied.

Ďalej výkaz sledoval počet poskytnutých **registrovaných bibliografických a faktografických informácií** - 2 056 a počet vypracovaných rešerší -1 834 a bibliografií - 170. Počet vyhotovených rešerší v KIS SAV dokumentuje zásadný presun tejto činnosti z ÚK SAV do knižníc, resp. ústavov v súlade s rozširujúcimi sa možnosťami prístupu k zahraničným bázam dát (bibliografickým i plnotextovým).

V tomto module sa zisťoval aj počet **študovní a čitární.** Celkove ich je v KIS SAV **45,** v ktorých je 476 miest. **Žiadnu študovňu/čitáreň** nemajú v I. oddelení - 3 knižnice (Fyzikálny ústav, Geofyzikálny ústav, Ústav geo-

techniky), II. oddelení vied 3 knižnice (Ústav biochémie a genetiky živočíchov, Ústav krajinnej ekológie, Ústav zoológie), v III. oddelení vied **4** knižnice (Jazykovedný ústav Ľ. Štúra, Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie, Ústav exp. psychológie, Ústav slovenskej literatúry) a 1 knižnica špecializovaných pracovísk (Arborétum Mlyňany), t. j. spolu **11** knižníc. Dva ústavy v Košiciach majú spoločnú študovňu - ÚFHZ a NBÚ. Niektoré knižnice majú časť fondov i v zasadačkách ústavov, ktoré príležitostne slúžia aj ako študovne. Niektoré knižnice sa snažili vytvoriť aspoň niekoľko študijných miest (od 1 po 10). Žiadnu študovňu ani jedno študijné miesto nemá Ústav biochémie a genetiky živočíchov. Stagnujúce knižnice v tomto prehľade neuvádzame.

Počet **prevádzkových hodín** v sieti pre verejnosť bol vlani **1 163,50 hod. týždenne.**

Najčastejšie chyby:

- *nesprávne vyplňovanie riadkov o výpožičkách periodík a stave prezenčných výpožičiek, ako aj nerešpektovanie výrazov „v tom" a „z toho", z riadku 1 a pod.*

Modul 4 - používatelia

V KIS SAV knižnice zaregistrovali vlani **3 421** používateľov (najviac v III. oddelení - 1 325) a **30 203** návštevníkov (najviac návštevníkov mali knižnice III. oddelenia - 16 703). V porovnaní s rokom 2009 sme v počte používateľov i návšteníkov zaznamenali mierny pokles.

Modul 5 - ďalšie činnosti

V KIS SAV zorganizovali knižnice I. a III. oddelenia vied 1 podujatie a 2 inštruktáže, na ktorých sa zúčastnilo 181 záujemcov.

Najčastejšie chyby:

- *knižnice vykazovali ediční činnosť ústavu a nie činnosť knižnice.*

Modul 6 - informačné technológie

V KIS SAV majú knižnice 94 PC, z toho je 11 prístupných pre verejnosť. PC s pripojením na internet je 87 PC a z toho je 9 prístupných pre verejnosť s počtom 513 prístupov na internet. Samostatné www stránky knižnice nemajú, lebo informácie o knižnici sú zväčša v rámci stránok jednotlivých ústavov. Online katalóg na intérnete má 14 knižníc.

Najčastejšie chyby:

- *niektoré knižnice uvádzali, že majú samostatnú www stránku,*
- *uviedli počet prístupov na internet, hoci pre verejnosť nemajú PC.*

Modul 7 - zamestnanci a hospodárenie

Vlani pracovalo v KIS SAV - prepočítaný stav - **65,90** zamestnanov (čo je pokles o 1,93 v porovnaní s rokom 2009), z toho bolo 64,90 žien. S vysokoškolským knihovníckym vzdelaním pracovalo v sieti 14,**36** zamestnancov (všetko ženy), s iným vysokoškolským vzdelaním 15,11 zamestnancov, z toho 14,11 ženy. Stredné knihovnícke vzdelanie malo 22,80 zamestnancov (všetko ženy). Najviac zamestnancov už tradične mali pracoviská III. oddelenia - 30,43.

Okrem 4 knižníc z II. oddelenia, ktoré stagnovali, len na úväzok (v rozpätí 0,10-0,80) pracovali knihovníci v 11-tich ústavoch SAV (20 %):

I. 3 (najnižší úväzok - 0,53 Fyzikálny ústav a Ústav geotechniky)
II. 3 (najnižší úväzok - 0,10 Ústav genetiky a biotechnológií rastlín)
III. 5 (najnižší úväzok - 0,20 Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie, Slavistický ústav J. Stanislava).

Najčastejšie chyby:

- *nevyplnenie údaja o vykonávaní knihovníckych činností, alebo vyplnenie celkového počtu osôb, t. j. v knižnici napr. bol prepočítaný stav pracovníkov 0,80, ale z toho vykonávajú knihovnícke činnosti už 2 pracovníci, resp. uvedenie len vzdelania,*
- *neuvedenie výšky úväzku, len automaticky číslo „1", t. j. jedna osoba bez prepočítania výšky úväzku.*

V tomto module sa mali knižnice sústrediť iba na údaje, ktoré sa ich bezprostredne týkajú - nás zaujímala predovšetkým položka - náklady na nákup knižničného fondu. Na základe získaných údajov vieme, že sa v KIS SAV celkove vynaložilo na **nákup knižničného fondu 177 339.63 €**

I.	oddelenie	64 721.71 €
II.	oddelenie	53 299.97 €
III.	oddelenie	59 317.95 €
IV.	oddelenie	0€

Kapitálové výdavky na činnosť knižníc zaznamenali vlani len knižnice II. (ostatné kapitálové výdavky) a III. (automatizácia) oddelenia spolu **-3 505.07 €.**

Mzdové náklady boli **468 966.88 €.**

Najčastejšie chyby:

- *pri mzdách často chýbal údaj - z toho ženy,*
- *čiastočné vyplnenie údajov,*
- *údaje za ústav a nie za knižnicu.*

Záver

Napriek tomu, že knižnice mali „prax" už z predošlých rokov, vyskytli sa nezrovnalosti, iný výklad pojmov, nedôslednosť a neúplnosť vyplnených riadkov, stĺpcov. Treba si uvedomiť, že bez sledovania pokynov a metodických návodov to jednoducho nejde. Netreba si robiť zbytočnú prácu a pripravovať dve štatistiky - štátnu a rezortnú (výročné správy ústavov). Údaje majú byť predsa zhodné! Akékoľvek „prispôsobovanie" sa následne vypomstí.

Ľudmila Celková

MINI ANKETA O BULLETINE

S odstupom času som sa opäť obrátila na niektoré knižnice v sieti, kde bol pracovník aspoň na celý úväzok a bol minimálny predpoklad, že oslovení sa ozvú. Položila som im dve otázky:

- **ktoré materiály z Informačného bulletinu ÚK** SAV **vám konkrétne pomohli,**
- **čo by ste na stránkach bulletinu privítali, resp., čo vám chýba.**

Niektorí, napriek pôvodnému predpokladu, neodpovedali, odpovede iných boli všeobecné, ako napr. úroveň sa zvýšila, materiály sú dobre spracované, nehľadám tam konkrétne témy, na prečítanie mi bulletin vyhovuje a pod. Najpodrobnejšie sa nad otázkami zamyslel F. Brunner z knižnice Ekonomického ústavu SAV. Ten sa opieral o obsahy ročníkov 2006 - 2009 a vychádzal aj z hodnotenia bulletinu v úvodníku k 35. výročiu jeho vychádzania, ako metodickej pomôcky pre sieť. Kladne hodnotil všetky informácie o novinkách a zo života nielen v ÚK SAV, ale i celej siete knižníc SAV: *„Osobitne by som vyzdvihol informácie o aktualitách UK SAV, najmä elektronických a všetkým, čo s tým súvisí. Napr. príspevky Licencované databázy v UK SAV, Nadstavbové elektronické informačné služby v UK SAV (S. Hudecováj, ako aj podobné príspevky od E. Králikovej, ktoré podľa môjho názoru splnili svoju funkciu. Pokiaľ ide o prispievanie zo strany ústavov, problém zostáva zrejme v rovine, ako sa písalo v spomínanom úvodníku. Myslím, že bulletin by mal plniť predovšetkým úlohy smerom od UK SAV do siete a iba v menšej časti inak"*

Konkrétnejšie odpovede odzneli na druhú otázku. Knihovníci by privítali:

a) aktuálne novinky - o databázach, knihovníckych trendoch, podujatiach, zámeroch...,
b) informácie o elektronických službách ÚK SAV,
c) návod o tvorbe dodatkov k záznamom pre výročnú správu,
d) zmeny a dodatky súvisiace s ELVYS a jeho prepojením z EPCA treba

spracovať do prehľadnej príručky, resp. návodu a ten zároveň uverejniť v bulletine (ako napr. EPCA - najčastejšie problémy pri spracovaní - A. Jakubičková).

F. Brunner o. i. konštatoval, že *„aj pri existencii internetu a e-mailu je nutné, aby bulletin nepodcenil metodické usmernenie a pomoc knižniciam práve pri využití nových informačných technológií v ich činnosti."*

Škoda, že odpovedí a najmä úvah, podobných tým z knižnice Ekonomického ústavu, sme nedostali viac. Veď tvár, akú by mal mať a bude mať bulletin v budúcnosti, ovplyvňujú aj názory knihovníkov zo siete, ktorým slúži predovšetkým. Informačný bulletin ÚK SAV nepatrí len tým niekoľkým obetavým autorom a redaktorovi, ale vám všetkým, milí kolegovia, kolegyne.

L. Celková

UŽITOČNÉ INFORMÁCIE

Z množstva informácií, ktoré sa na vás sypú z každej strany, si dovoľujem upozorniť na niektoré materiály, čo by sa vám v praxi mohli hodiť. Stretla som sa totiž s tým, že ich niektorí z vás potrebovali a hľadali.

Najjednoduchšie nájdete nasledovné informácie na portáli pre knižničnú teóriu a prax **InfoLib** (www.infolib.sk). kde o. i. v *dokumentoch* nájdete:

- **súbor etických kódexov**

  Etické knihovnícke kódexy- Európa, USA,
  Kódex etiky českých knihovníkov,
  Etický kódex slovinských knihovníkov,
  Etický kódex poľského knihovníka a informačného pracovníka,
- **deklarácie, vyhlásenia**

  Zelená kniha. Autorské práva v znalostnej ekonomike,
  Manifest IFLA o prístupe k internetu,
  Manifest digitálnych knižníc.

V bloku *knižnice* chcem v časti výstavba a zariaďovanie knižníc upozorniť na **Technické ústredí knihoven** (TÚK) v Brne, ktoré vyhotovuje rôzne pomôcky a zariadenia pre knižnice. Záujemcovia sa môžu dostať práve tu aj k cenníku jeho produktov.

L. Č.

NA VOĽNE CHVÍLE

Len zriedka sa objavuje beletria z pera knihovníkov, preto by som chcela upozorniť na zaujímavý román **Guernseyská literárna a koláčová spoločnosť** (Bratislava: Vydavateľstvo TATRAN, 2009) v preklade Ildikó Drugovej. Už zvláštny názov knihy priam nabáda čitateľa, aby po nej siahol. Je to vlastne prvotina redaktorky, knihovníčky, kníhkupkyne M. A. Shafferovej, ktorú pre nečakanú chorobu dokončila jej neter Annie Barrowsová.

Hlavnou hrdinkou tohto hlboko ľudského i prekvapivo pôvabného, ale aj vtipného románu v listoch je Juliet Ashtonová, ktorá počas 2. svetovej vojny písavala každý týždeň stlpček do denníka Spektator. Z týchto postrehov vydalo londýnske vydavateľstvo Sidnyho Starká knihu *Izzy Bickerstajf ide do vojny,* ktorá v povojnovom Anglicku zaznamenala nezvyčajný úspech. Z Juliet sa stala populárna spisovateľka. Cestovala po krajine, besedovala s čitateľmi, propagovala a podpisovala knihu v kníhkupectvách, o ktorých poznamenala: *„ani jeden rozmýšľajúci človek by nechcel robiť v kníhkupectve za taký nízky plat a nechcel by kníhkupectvo ani vlastniť... Robia to len z lásky k čitateľom, čítaniu a ešte preto, lebo sa prví dostanú k novým knihám ".* Hoci s propagáciou knihy mala veľa práce už rozmýšľala nad ďalšou knihou. Pôvodného námetu *Slabiny Angličanov* sa vzdala s tým, že nevie do toho *„vložiť srdce ani hlavu".*

Podnetnú inšpiráciu zrazu objavila Juliet v liste od neznámeho Dawseyho Adamsa, farmára z ostrova Guernsey a obdivovateľa spisovateľa Ch. Lamba.

Upútala ju jeho okrajová zmienka o pôsobení tamojšej čitateľskej spoločnosti počas nemeckej okupácie ostrova. Táto spoločnosť totiž vznikla ako dôsledok porušenia nočného vychádzania po hostine s tajne upečeným prasaťom. Vtedy iba duchaprítomnosť Elizabeth, ktorá nemeckej hliadke tvrdila, že sa zdržali na literárnom podujatí, ich zachránila od istého väzenia. V strachu, aby Nemci nepátrali po neexistujúcej literárnej spoločnosti a navyše pritom neobjavili ďalší vážny priestupok - zakázané pečené prasa, založili *Guernseyskú literárnu a koláčovú spoločnosť.*

Juliet doslova dychtila po ďalších informáciách o tejto spoločnosti a požiadala Adamsa aj o ďalšie príbehy späté s knihami a čítaním počas vojny, ktoré by mohla využiť v literárnej prílohe Times. Členovia spoločnosti, ktorí sa spočiatku obávali, aby ich spisovateľka nezosmiešnila pre zvláštny názov, sa postupne osmelili a začali jej posielať rôzne príbehy, postrehy, názory, či poznámky. Tak sa pred Juliet odvíjali neznáme udalosti na jednom z Normanských ostrovov v Lamanšskom prielive. Dozvedela sa napr., že *„iba, keď som si spomenul na komandanta a väzenie, otvoril som knihu a začal čítať"* (kamenár Eben), alebo *„ľudia, ktorí za svoj doterajší život sotva niečo iné ako Sväté písmo, katalóg osív a noviny, zrazu objavili iný svet* a prečo koláčová? *„bolo treba niečo pod zub a nebolo takmer z čoho, ale obľúbili sme si šupkový zemiakový koláč"* (Amelia). Starinár Will priznal, že tam spočiatku chodil, aby „v *kúte potichu zjedol koláč a až potom nasilu prečítal jednu knihu - bolo to nudné, až kým som sa o duši nepohádal s iným členom".* Ďalší člen spoločnosti si spomenul: *„prečítal som len jednu knihu - od Senecu. Stretnutia som si obľúbil, ale zostal som verný Senecovi ...jeho listy mi pomohli prežiť to, čo prišlo neskôr"* (John). Nechýbali však ani kritické názory: *„ich spoločnosť je škandál"* (Adelaide), alebo *„nečítala som knihy mŕtvych spisovateľov* - konštatovala Clara, ktorá čítala len to, čo sama napísala do svojho zošita s receptami a to *„vyvolalo viac slz a smútku ako romány Ch. Dickensa. Nebyť okupácie, nijakej knihy by sa ani nedotkli".*

Juliet ostrov doslova fascinoval. V knižniciach prečítala dostupné správy, hovorila tiež so ženistami, ktorí odstraňovali míny z tamojších pláží a pod. Chcela však vedieť stále viac a preto sa rozhodla, že ostrov navštívi. Ten ju očaril svojou rozmanitosťou - panskými sídlami, tudorovskými stodolami, normanskými kamennými chalupami, kde pri každej budove či zaujímavom

mieste jej rozprávali domáci zaujímavé príbehy. So svojimi dojmami i udalosťami na ostrove sa zverovala v korešpondencii vydavateľovi, kamarátke, priateľovi a ďalším na pevnine. Uvedomovala si, že ostrov ju pohltil viac ako spočiatku chcela. Ale v písaní sa jej veľmi nedarilo. Vydavateľ jej text vrátil s tým, že to *„nie je dobré"* a odporúčal, aby sa zamerala ústrednú postavu - Elizabeth Mc Kennovú, na podnet ktorej vlastne vznikla jedinečná Guernseyská literárna a koláčová spoločnosť. Z mnohých útržkov a svedectiev sa Juliet pomaly vynoril obraz nebojácnej ženy, jej vzťah k Nemcovi Christianovi, ich dcérke Kit. Ženy, ktorú miestni ostrovania udali za tajné ošetrovanie robotníka a nakoniec ju Nemci odvliekli do koncentračného tábora aj popravili v Ravensbrucku.

V knihe sa v jednom liste za druhým pred čitateľom odvíja dej tohto nezvyčajného románu, časovo zasadeného do roku 1946. Kniha je citlivou sondou do života ľudí, ktorá ukázala nielen ich neľahké osudy, bolesť, ale i silu, dôvtip a vynachádzavosť obyvateľov tohto normanského ostrova.

Ľudmila Celková

Názov: **INFORMAČNÝ BULLETIN ÚK SAV č. 1/ 2010**

Výkonný redaktor: PhDr. Ľudmila Celková
Zodpovedný redaktor: Mgr. Andrea Doktorová
Vydavateľ: ÚK SAV, Klemensova 19, 814 67 Bratislava
Tlač: VEDA, vydavateľstvo SAV

ISSN 0139-9993